

ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΓΙΩΡΓΟΣ Κ. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας (Eurostat), ένας στους τέσσερις Έλληνες νέους κάτω των 25 ετών, είναι άνεργος και βλέπει τα όνειρά του για επαγγελματική αποκατάσταση και μια καλύτερη ζωή να συντρίβονται στη σκληρή πίστα της ανεργίας.

Με ποσοστό 24,7% ανεργίας νέων κάτω των 25 ετών η Ελλάδα έχει το υψηλότερο ποσοστό στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27, με δεύτερη τη Γαλλία με ποσοστό 21,4%. Και συνολικό ποσοστό ανεργίας είναι το υψηλότερο στην Ευρώπη (πίνακας).

Οι υψηλοί δείκτες της ευρωανεργίας αφορούν κυρίως τις κατηγορίες πτυχιούχων των κοινωνικών και ανθρωπιστικών σπουδών. Η κατάσταση στην αγορά εργασίας αυτή τη στιγμή είναι χειρότερη για τους κατόχους πτυχίων τμημάτων του 1ου και 2ου επιστημονικού πεδίου.

Οι επιστήμες Υγείας, οι Τεχνολογικές και οι επιστήμες Οικονομίας και Διοίκησης (3ο, 4ο, 5ο Επιστημονικά Πεδία) παράγουν ειδικότητες που είναι «ζωντανές» στο πεδίο της αγοράς εργασίας.

Ολοκληρωμένη προσωπικότητα

Ωστόσο, οι υποψήφιοι πριν αβιάστα «ψηφίσουν» Θετική και Τεχνολογική Κατεύθυνση, απορρίπτοντας τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες της Θεωρητικής Κατεύθυνσης, οφείλουν να ενημερωθούν καλά για κάθε τμήμα που θα προτιμήσουν, αλλά και να υπολογίσουν σοβαρά τι είδους σπουδές οικοδομούν την προσωπικότητά τους. Μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα δεν είναι λιγότερο ισχυρό όπλο στη σημερινή κοινωνία από ένα «περιζήτητο» αυτή τη στιγμή πτυχίο. Τα στοιχεία της Eurostat που διαμορφώνουν το γκρίζο τοπίο της ανεργίας πιστοποιούν ότι εδώ και μία 15ετία η «περίοδος του μέλιτος» πτυχίου-αγοράς εργασίας τελείωσε, με αποτέλεσμα το Πανεπιστήμιο και γενικότερα η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση να παρουσιάζεται στα μάτια των οικογενειών που «επένδυσαν» στις σπουδές των παιδιών τους, ως αγνώμων οφειλέτης, ο οποίος δεν αποδίδει ούτε τους «τόκους» ούτε το «κεφάλαιο», αφού συνεχώς συρρικνώνεται η «ανταλλακτική» αξία στην αγορά εργασίας. Για πρώτη φορά σε τέτοια κλίμακα η φοίτηση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση αποσυνδέεται και τυπικά από το δικαίωμα κατάκτησης θέσης στην αγορά εργασίας.

Μ' αυτό τον τρόπο αναιρείται ολοκληρωτικά κάθε είδους θεσμική κατοχύρωση των επαγγελματικών δικαιωμάτων με τα πτυχία.

Παράλληλα, η πτώση της «ανταλλακτικής» αξίας των πτυχίων στη «σκληρή πίστα» της αγοράς εργασίας έχει ολέθριες συνέπειες για τα πλατιά λαϊκά και μικροαστικά στρώματα.

Αυτό σημαίνει ότι αναιρούνται ή μάλλον έχουν αναιρεθεί, οι μέχρι πρόσφατα εγγυημένες δυνατότητες κοινωνικής κινητικότητας ανόδου μέσα από την κατάκτηση τίτλων σπουδών.

Έτσι, ακυρώνεται ένα ολόκληρο φάσμα κοινωνικών προσδοκιών, συγκροτημένο εδώ και δεκαετίες, για την επαγγελματική αποκατάσταση και την κοινωνική άνοδο, ενώ την ίδια ώρα διευρύνονται οι δρόμοι της ανεργίας, της ετεροαπασχόλησης, της υποαπασχόλησης και της εργασιακής περιπλάνησης και εν τέλει της μισθολογικής υποβάθμισης.

Από διάφορες έρευνες υπολογίζεται ότι το ποσοστό των νέων εργαζομένων στη χώρα μας με μηνιαίο εισόδημα κάτω των 600 ευρώ ξεπερνά το 45% επί του συνόλου των μισθωτών νέων έως 30 ετών, με αποτέλεσμα η πλειονότητα να εξαρτάται άμεσα ή έμμεσα από την οικονομική στήριξη της οικογένειας.

Οι επαγγελματικές προοπτικές ανά κλάδο επιστημών

Η επίδραση του εφιαλτικού «τριγώνου» της ανεργίας-ετεροαπασχόλησης-υποαπασχόλησης ανά επιστημονικό επαγγελματικό χώρο διαφέρει. Στις

Θεωρητικές Επιστήμες, για παράδειγμα, οι επαγγελματικές διέξοδοι είναι λιγότερες από εκείνες που υπάρχουν στις Θετικές. Μεγάλα τα προβλήματα και στα επαγγέλματα υγείας αλλά καλύτερες από πλευράς αμοιβής οι επιλογές. Σε όλα αυτά ρίχνει φως το σημερινό αφιέρωμα και πλουτίζει τις πληροφορίες που συγκεντρώνουν οι ενδιαφερόμενοι υποψήφιοι και βεβαίως οι γονείς τους.

Θεωρητικές Επιστήμες

Δυσκολότερες όλων είναι οι επαγγελματικές διέξοδοι για τους νέους πτυχιούχους των τμημάτων Φιλοσοφίας, Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Μεσογειακών Σπουδών, Βαλκανικών Σπουδών, Κοινωνικής Διοίκησης, Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής κ.λπ. τα οποία έχουν «στενό» αντικείμενο σπουδών. Το μεγαλύτερο μέρος των παραπάνω πτυχιούχων προβλέπεται ότι θα ετεροαπασχολείται, ενώ ένα σημαντικό τμήμα πιθανόν να μένει άνεργο μεγάλο χρονικό διάστημα.

Το 2005 υπολογίζεται ότι πάνω από 12.000 είναι οι άνεργοι ή υποαπασχολούμενοι και ετεροαπασχολούμενοι πτυχιούχοι γυμναστές. Στην ίδια άσχημη θέση βρίσκονται και εκατοντάδες πτυχιούχοι των τμημάτων ΜΜΕ. Εξαιρεση αποτελούν τα τελευταία χρόνια οι δάσκαλοι (Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης) οι οποίοι έχουν καλές επαγγελματικές προοπτικές, γεγονός που φαίνεται να διαρκεί για αρκετά χρόνια.

Θετικές Επιστήμες

Η σχέση των πτυχιούχων των περισσότερων τμημάτων του 2ου Επιστημονικού Πεδίου με την αγορά εργασίας σε γενικές γραμμές θα μπορούσε να χαρακτηριστεί μέτρια.

Υπολογίζεται ότι το 30% των νέων αποφοίτων των μαθηματικών τμημάτων μένουν άνεργοι ή υποαπασχολούμενοι για περισσότερο από δυο χρόνια και το ίδιο ισχύει για το 20-25% των νέων αποφοίτων των φυσικών τμημάτων, ενώ κάπως καλύτερες είναι οι επαγγελματικές προοπτικές των πτυχιούχων τμημάτων Χημείας. Η ανεργία αποτελεί βασικό πρόβλημα για τον κλάδο των γεωπόνων, αφού περίπου το 1/3 των πτυχιούχων σε πανελλαδικό επίπεδο είναι άνεργοι ή υποαπασχολούνται.

Αντίθετα, όλες οι έρευνες δείχνουν ότι για τις ειδικότητες της Πληροφορικής, που εντάσσονται στο 2ο Επιστημονικό Πεδίο, υπάρχουν περιθώρια αύξησης της απασχόλησης.

Επιστήμες Υγείας

Όσο και αν φαίνεται παράξενο, προβλήματα ανεργίας ήδη αποτυπώνονται και στα επαγγέλματα στα οποία παραπέμπουν οι σπουδές του 3ου Επιστημονικού Πεδίου που η «κοινή γνώμη» μέχρι και σήμερα τα «στεφανώνει» με κύρος και γόητρο. Νέοι πτυχιούχοι Ιατρικής, Φαρμακευτικής, Οδοντιατρικής αντιμετωπίζουν προβλήματα και καταγράφονται ήδη στις στατιστικές της ανεργίας. Τα επίσημα στοιχεία του Ιατρικού Συλλόγου της Αθήνας καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι το 13% των μελών τους θεωρείται υποαπασχολούμενο. Σύμφωνα πάλι με τα στοιχεία της Ελληνικής Οδοντιατρικής Ομοσπονδίας, ένας στους τέσσερις νέους Έλληνες οδοντιάτρους έχει προβλήματα απασχόλησης. Στην περίπτωση των διαιτολόγων (ΑΕΙ-ΤΕΙ), φυσιοθεραπευτών (ΤΕΙ) διαφαίνεται σταθερότητα.

Επίσης καλές είναι οι προοπτικές και για τους πτυχιούχους των τμημάτων ΤΕΙ των επιστημών Υγείας όπως π.χ. Φυσικοθεραπείας, Εργοθεραπείας, Διαιτολογίας κ.λπ.

Τεχνολογίες

Η μέχρι σήμερα κατάσταση απασχόλησης των μηχανικών είναι πολύ καλή καθώς το ποσοστό ανεργίας είναι μηδαμινό ακόμη και για τους νέους πτυχιούχους. Τη μεγαλύτερη δυσκολία ως προς την ένταξή τους στην αγορά εργασίας αντιμετωπίζουν οι πτυχιούχοι των ειδικοτήτων των μεταλλειολόγων και των χημικών μηχανικών.

Οικονομία και Διοίκηση

Στον ιδιωτικό τομέα της αγοράς εργασίας, για την περίοδο 2004-2006, φαίνεται ότι, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των εκπροσώπων των επιχειρήσεων, ο αριθμός επιχειρήσεων στις οποίες εργάζονται λογιστές, απόφοιτοι ΑΕΙ, αναμένεται να

αυξηθεί τα επόμενα έτη και επομένως υπάρχει μία ένδειξη δυναμισμού για το επάγγελμα αυτό.

Επίσης, σε πρόσφατη έρευνα του ΣΕΒ (2004) για τις ανάγκες των επιχειρήσεων μέχρι το 2007-08 μέσα στις πρώτες 16 σε ζήτηση ειδικότητες αιχμής της Τριτοβάθμιας προβλέπεται να είναι αυτές των Οικονομολόγων, των Λογιστών (με ζήτηση από το 29% των επιχειρήσεων) και του Μάρκετινγκ.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

Πέντε βασικά συμπεράσματα προκύπτουν από την παράθεση και επεξεργασία του... ευρωπαϊκού δελτίου ανεργίας πτυχιούχων. Συμπεράσματα που έχουν να κάνουν κυρίως με την ανάγκη άμυνας των νέων απέναντι στα φαινόμενα που γεννούν αυτό το τοπίο γκρίζας προοπτικής για μεγάλη γκάμα επιστημών και επαγγελμάτων.

1. Οι υποψήφιοι οφείλουν να έχουν υπόψη τους ότι κανένα τμήμα -με εξαίρεση τα στρατιωτικά, αστυνομικά- δεν μπορεί να εγγυηθεί πλέον με σιγουριά την πλήρη και άμεση απορρόφηση των πτυχιούχων του. Στους επίσημους και ανεπίσημους καταλόγους ανεργίας και ετεροαποσχόλησης συμμετέχουν με μικρότερα ή μεγαλύτερα ποσοστά όλες ανεξαιρέτως οι ειδικότητες στις οποίες παραπέμπουν οι σπουδές όλων των τμημάτων ΑΕΙ-ΤΕΙ.

2. Η επιλογή σπουδών με στενά κριτήρια οικονομίστικα και τις προοπτικές επαγγελματικής αποκατάστασης, όχι μόνο δεν βοηθά στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας, αλλά είναι και επισφαλής, αφού η αγορά εργασίας συνεχώς αλλάζει. Από την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέχρι τη δυνατότητα ένταξης στην αγορά εργασίας θα έχουν περάσει επτά έως δέκα χρόνια (πτυχίο-μεταπτυχιακό και στρατός για τους άντρες).

3. Επειδή η τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν αποτελεί πλέον την οροφή των σπουδών, καθώς έχει ήδη δημιουργηθεί μια παραπάνω βαθμίδα (τεταρτοβάθμια) μεταπτυχιακών σπουδών και εξειδίκευσης, ας επιλέγουν οι υποψήφιοι τμήματα με γερή και πλατιά γνωστική βάση, έτσι ώστε αργότερα, με το τέλος των προπτυχιακών σπουδών τους, να μπορούν να συνεχίσουν σε μεταπτυχιακές σπουδές. Για παράδειγμα, ένας υποψήφιος που θέλει να σπουδάσει νέες τεχνολογίες μπορεί να το πετύχει με την εισαγωγή του σε κάποιο σχετικά χαμηλόβαθμο τμήμα Μαθηματικών και στη συνέχεια να προχωρήσει σε μεταπτυχιακές σπουδές Η/Υ.

4. Η συνέχιση των σπουδών αποτελεί σημαντικό βήμα για την επαγγελματική σταδιοδρομία. Γιατί μπορεί να είναι μια πραγματικότητα τα υψηλά ποσοστά ανεργίας πτυχιούχων, ωστόσο, όσα περισσότερα εφόδια και τίτλους σπουδών έχει κάποιος τόσο περισσότερο αυξάνει τις ελπίδες για επαγγελματική αποκατάσταση, παρόλο που η κοινωνική προέλευση, οι δημόσιες σχέσεις παίζουν καταλυτικό ρόλο. Πάντως τα ποσοστά ανεργίας είναι ακόμα πιο αυξημένα στους αποφοίτους του Δημοτικού και της Μέσης Εκπαίδευσης.

5. Η επιλογή σπουδών και επαγγέλματος δεν μπορεί να είναι μονοδιάστατη και να υποτάσσεται σε μια οικονομίστικη και αγοραία αντίληψη, αλλά να καθορίζεται από ποικίλα κριτήρια, έτσι ώστε να εκφράζει και να διαμορφώνει θετικά την προσωπικότητα κάθε ατόμου. Εξάλλου η προσωπικότητα «μετράει» μερικές φορές περισσότερο από το «χαρτί» στην προσπάθεια εξεύρεσης εργασίας. Χώρια που βοηθάει έναν νέο να βλέπει πιο γρήγορα και πιο καθαρά τι γίνεται στην κοινωνία και στην αγορά, ώστε να παίρνει πιο σωστές αποφάσεις για τις επιλογές του και για τη στάση του απέναντι στα όποια προβλήματα.

Αντίδοτο στην ανεργία οι εξειδικευμένες γνώσεις

Όσο περισσότερο η τριτοβάθμια εκπαίδευση υποτάσσεται στους νόμους της αγοράς τόσο περισσότερο απαξιώνονται τα πτυχία, με αποτέλεσμα ολοένα και περισσότερο να απαιτείται εξειδικευμένο επιστημονικό δυναμικό με γνώσεις τεταρτοβάθμιας εκπαίδευσης (μεταπτυχιακά κ.ά.). Σ' αυτή την κατεύθυνση υποβαθμίζονται ακόμα περισσότερο οι ανθρωπιστικές και κοινωνικές σπουδές.

Δεν είναι τυχαίο ότι από μια απλή ανάγνωση του πίνακα της σελίδας προκύπτει ότι οι περισσότερες ειδικότητες με πολύ υψηλή ανεργία, ετεροαπασχόληση και υποαπασχόληση είναι κατά κύριο λόγο αυτές που συνδέονται με ανθρωπιστικές και κοινωνικές σπουδές: Συγκεκριμένα παρατηρούμε ότι θεολόγοι, νηπιαγωγοί, φιλόλογοι απόφοιτοι διαφόρων τμημάτων, κοινωνιολόγοι βρίσκονται στις υψηλότερες θέσεις του πίνακα που καταγράφει τους μαστιζόμενους από την ανεργία, την ετεροαπασχόληση και την υποαπασχόληση σε επαγγελματικούς χώρους. Στον ίδιο πίνακα ακολουθούν ορισμένες άλλες ειδικότητες που συνδέονται με τις θετικές επιστήμες.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση

Να σημειωθεί, επίσης, ότι διακηρυγμένος στρατηγικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η σταδιακή αύξηση των πτυχιούχων θετικών-τεχνολογικών επιστημών, κάτι που, όπως καταλαβαίνουν όλοι, προοιωνίζεται νέους φραγμούς στην επαγγελματική αποκατάσταση όσων αποφοιτούν από σχολές ανθρωπιστικών επιστημών. Βέβαια αυτή η στόχευση των επιτελείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης συγκρούεται με τη δυναμική αναγκών που παράγει καθημερινά η κοινωνία. Έτσι, για τις όποιες εξελίξεις στις επαγγελματικές προοπτικές των νέων πτυχιούχων, το σωστό είναι να συνυπολογίζονται και οι απότοκοι των πολιτικών και κοινωνικών αναμετρήσεων στους χώρους της αγοράς. Όσοι διαβάζουν τον πίνακα και διαπιστώνουν με ανακούφιση ότι είναι σχετικά λίγες οι ειδικότητες που αναγράφονται θα πρέπει να έχουν υπόψη τους ότι αναφέρονται μόνο αυτές όπου εμφανίζεται πολύ υψηλή ανεργία, ετεροαπασχόληση και υποαπασχόληση. Ωστόσο, δεκάδες άλλες βρίσκονται στον αστερισμό της υψηλής ανεργίας, ετεροαπασχόλησης και υποαπασχόλησης.